Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

**TER ONDERTEKENING**
Aan: SOE

*Deze nota wordt met een Kamerbrief meegestuurd: **Ja**

*Deze nota bevat naast de naam en contactgegevens van de medewerker ook andere informatie die niet openbaar gemaakt kan worden: **Nee**

**Onderwijsprestaties en Voortgezet Onderwijs**

**Van**

**Datum**
6 oktober 2026

**Referentie**
66336955

**Bijlagen**

# nota

Beantwoording Kamervragen van de leden Kisteman en De Beer (beiden VVD) over stijgende onderwijsuitgaven

## Aanleiding

De leden Kisteman en De Beer (beiden VVD) hebben schriftelijke vragen gesteld over ”de verdubbeling van de onderwijsuitgaven zonder aantoonbaar betere onderwijsresultaten”. Met bijgevoegde brief beantwoordt u de vragen. De formele (verlengde) termijn is op 16 oktober verlopen. De leden hebben zelf om reactie voor de begrotingsbehandeling gevraagd (27 oktober).

## Geadviseerd besluit

Akkoord te gaan met de verzending van bijgevoegde antwoorden op de Kamervragen middels ondertekening.

## Kernpunten

- De Kamervragen zijn gesteld naar aanleiding van het ESB-artikel “Verdubbeling Rijksuitgaven aan onderwijs bleef zonder resultaat” van de heer M. van Denderen (zie ook onder toelichting).
- In dit artikel wordt de stijging van de reële onderwijsuitgaven (= gecorrigeerd voor inflatie) sinds 1995 geanalyseerd. De conclusie van het artikel is dat de reële onderwijsuitgaven ongeveer verdubbeld zijn terwijl de onderwijsprestaties juist achteruit zijn gegaan.
- De oorzaak achter deze stijging van de uitgaven ligt volgens het artikel bij hogere kosten voor onderhoud van huisvesting, toename van het lesgevend en niet-lesgevend personeel en hogere salarissen in het onderwijs.
- De hoofdlijn van de beantwoording is als volgt:
    - U geeft aan dat de leerprestaties inderdaad onder druk staan en dat u dit zorgelijk vindt.
    - De aanvullende middelen die voor het onderwijs zijn vrijgemaakt in de afgelopen 30 jaar waren veelal gericht op de aantrekkelijkheid van het beroep leraar. Dit waren belangrijke investeringen, maar de insteek was niet een directe kwaliteitsimpuls. Een één-op-één koppeling tussen middelen en leerprestaties is niet reëel.
    - In recente jaren zijn er wel investeringen geweest die directer gericht waren op de leerprestaties.
    - Verbetering van de onderwijsprestaties is nodig. U zet daarom in op de versterkingsagenda, richt uw blik op de lange termijn met de staatscommissie en voert verbeteringen door in de bekostiging.
    - Er wordt ook gevraagd naar evaluatie op het moment dat er aanvullende middelen aan het onderwijs worden verstrekt. Dit is

staande praktijk. Het is vervolgens aan het Kabinet en de Tweede Kamer om passende conclusies uit de evaluaties te trekken.

- De vo-raad heeft voorafgaand aan de begrotingsbehandeling een brief gestuurd aan de Tweede Kamer. In deze brief geven zij aan dat de bekostiging tussen 2019 en 2026 gelijk is opgelopen met de indexatie vanwege loon- en prijsontwikkelingen (en dus niet gegroeid). Dit wijkt in ieder geval af van de ontwikkeling van de onderwijsuitgaven omdat (1) het alleen over de bekostiging gaat, (2) het alleen over het voortgezet onderwijs gaat en (3) het over een (veel) kortere periode is bekeken dan in betrokken artikel. De vo-raad geeft zelf overigens ook aan dat er wel een ruime hoeveelheid tijdelijk geld is vrijgemaakt tussen 2019 en 2026.

## Toelichting

Extra middelen voor onderwijs

We hebben de stijging van de reële onderwijsuitgaven nader onderzocht. Daarbij zien we in de periode van 1995-2024 (waar het artikel over gaat) twee investeringspieken. Namelijk tussen 1996 en 2002 en tussen 2020 en 2022. Tussen 1996 en 2002 zijn de uitgaven aan onderwijs gemiddeld met 9% per jaar gestegen. Dit kwam met name door:

- Extra middelen voor onderwijsachterstandenbeleid (0,4 mld. gulden in 1996);
- Kleinere klassen primair onderwijs (oplopend tot 1,8 mld. gulden in 2000);
- Loonsverhogingen en lessentaakvermindering (1,3 mld. gulden tussen 1996 en 1998).

Tussen 2020 en 2022 stegen de gemiddelde uitgaven met 8% per jaar. Dit kwam door:

- Extra middelen in de cao PO en het dichten van de loonkloof tussen PO en VO (€1,2 mld. per jaar);
- Arbeidsmarkttoelage (€0,2 mld. per jaar);
- Middelen voor werkdrukverlaging (€0,7 mld. per jaar voor primair onderwijs en voortgezet onderwijs samen);
- Nationaal programma onderwijs (tijdelijke middelen van in totaal €5,7 miljard verdeeld over met name 2021 t/m 2023).
- Masterplan Basisvaardigheden (€0,2 miljard per jaar in 2022 oplopend tot €0,5 miljard in 2024)
- Middelen voor professionalisering (€0,1 mld. per jaar)

Recentelijk zijn er extra middelen vrijgemaakt voor enkele programma's. Vanaf 2024 was er €0,3 miljard beschikbaar voor school en omgeving, €0,2 miljard voor schoolmaaltijden en €0,1 miljard voor de brugfunctionaris.

Als gekeken wordt naar de uitgaven aan het funderend onderwijs als aandeel van de economie (het bruto binnenlands product (bbp)) dan is de groei van de overheidsuitgaven overigens een stuk beperkter, namelijk van 3,2% naar 3,5% van het bbp. De uitgaven aan het onderwijs lopen dus min of meer gelijk op met de groei van de Nederlandse economie in de afgelopen 30 jaar. De totale uitgaven aan onderwijs als aandeel van het bbp lagen in Nederland in 2023 met 5,1% net iets hoger dan het OESO-gemiddelde van 4,8%.[1]

[1] Bron: Ocwincijfers.

Dat de uitgaven gelijk oplopen met de gehele welvaartsontwikkeling is verklaarbaar doordat het onderwijs een arbeidsintensieve sector is. Werken in het onderwijs moet namelijk wel aantrekkelijk blijven. Ongeveer 80% van de uitgaven worden gedaan aan personeel.

Huisvestingslasten

- In het artikel worden de hogere onderwijsuitgaven ook verklaard als gevolg van hogere onderhoudslasten door scholen als gevolg van het achterblijven van renovatie en nieuwbouw door gemeenten. In de vragen zelf komt dit niet terug. Uit cijfers die terug te vinden zijn over de huisvestingslasten tussen 2007 en 2024 blijkt dat de huisvestingslasten van schoolbesturen zijn toegenomen van 1.050 miljoen[2] per jaar naar 1.653 miljoen[3] per jaar. Een stijging van ca. 57% die 8%-punt boven de stijging van de consumentenprijsindex (inflatie) over deze periode ligt. We zien daarentegen dat de huisvestingsratio in de afgelopen tien jaar is afgenomen in het po en vo. Dat betekent dat de huisvestingslasten van schoolbesturen in het po en vo een (iets) kleiner onderdeel uitmaken van de totale uitgaven van schoolbesturen.

Auteur van het artikel

- Misha van Denderen, de auteur van het artikel, is de oprichter en voormalig bestuurder van SvPO (het huidige Pvo).
- In 2022 constateerde de inspectie dat er bij SvPO sprake was van financieel wanbeleid. Van Denderen is toen opgestapt.

[2] Bron: rapport Algemene Rekenkamer (2016): "*Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt*".
[3] Bron: Dashboard Jaarrekeningsgegevens